

Gij moet nu niet zeggen: Wat heeft dat er mee te maken, dat die punten in ééne lijn liggen? Want daardoor wordt hier een soort „Jacobs ladder” gebeeld, die leidt van het kinderlijk vangen van den bal naar het moederlijk vangen van heel iets anders. Van het spel naar de zorg, van de zorgeloosheid naar de zéér toegewijde liefde waarvan dat moeder-gelaat overtoegen is, en die den blik van het kind reeds omhoog-roept, dáárheen, waar dat kind naar toe groeit.

En dat ik u nu op zoo'n onderdeel van de compositie eens wijs, heeft geen ander nut, dan u het zout in de pap eens bewust te laten proeven. Gij vindt, natuurlijk, de voorstelling tòch reeds verheven, al begreep gij dan niet hoe dat kòn, apropos van een schijnbaar zóó onverheven handeling, en wij hebben ons nu, door die „Jacobs ladder” te ontdekken, even rekenschap gegeven van een klein stukje van onze stille bewondering voor dit stille, zeer schoone schilderij.

En nu wij, als het ware, dusdoende „een kijkje achter de schermen” genomen hebben, wilt gij misschien ook wel even een anderen grooten kinderschilder „aan het werk” zien?

Beschouw dan, een oogenblik, afbeelding VI, een schets in olie-verf van den grooten Vlaming: Anton van Dijck, leerling van Rubens.

Die schets is groot, breed, frisch en frisch.

De schilder maakt zich nog geenerlei zorg over al die fijnheden en rijpheden, die zijn voltooide werken vaak tot onnaspeurbare geheimen maken.

Hij preludeert met eenige grepen, waarin toch reeds de gansche compositie, in al haren zwier, besloten ligt.

Men kon hier haast meenen, een impressionist aan het werk te zien. Maar Van Dijck gaat, door deze fase heen, naar den vorm toe, en deze vorm dan doorweven van licht.

De impressionist, later, neigt vooral naar het licht, een licht dat door de vormen van het onderwerp, welke vormen dan min of meer bijzaak worden, gedragen wordt.

VII. J. A. Backer — „Portret van een jongen man”

In afbeelding VII waardeeren wij het werk van een zeer bekwaam portretschilder, — leerling van Rembrandt, — getiteld: „Portret van een jongen man”. Ik zou liever zeggen: Jongensportret, want dit uiterst gevoelige, dichterlijk-droomige kopje met de diepe gazelle-oogen staat heel wat dichterbij het kind dan bij den man.

Hoe langer gij dit kopje bekijkt, destemeeer zult gij het gaan bewonderen, want het is zeer „groot gehouden”, — wat zeggen wil dat er nergens overtollige bijkomstigheden in geschilderd zijn, — en het heeft, naast een weifellooze stelligheid van vorm, overal, tot in het zwierig geschilderde sluik-haar toe, iets teeders, dat ons vooral treft in de zeer kinderlijke mond en kin. De schilder heeft van dien jongen gehouden; toen hij hem schilderde, ging zijn hart naar hem uit.

Ook de kleding, en vooral de mantel, is edel en groot van penseel-hanteering. De afhangende hand is het zwakke deel in dit schilderij en ik vraag mij af of die mantel wellicht opzettelijk zóó gedrapeerd is, dat een zwakke of zieke arm daardoor een schijnbaar ongezochten steun erlangt?

Hoe dit zij: dit is een kind, geschilderd zooals het is, zonder dat de schilder daarbij iets heeft gedacht of bedoeld, dat aan „het kind” niet van nature eigen is.

En ik zeg er dit laatste apart bij, omdat wij thans, in de volgende afbeelding, iets anders gaan zien.

Want als ik over afbeelding VIII, die kort ná den goeden of gouden tijd gemaakt is, ging schrijven naar mijn gemoed, dan was dit gansche kerstboek te klein.

Het schilderij is, — ik erken dit vóór alles, — ontegenzeggelijk zeer knap, maar het is tegelijk zéér leelijk.

Doe mij, bijvoorbeeld, even het plezier dit stuk te vergelijken met afbeelding VI, die schets van Van Dijck, óók een familie-groep.

Oppervlakkig beschouwd zitten bij Van Dijck die koning en koningin betrekkelijk stijfjes naast elkaar, en is hier, bij Ovens, de groepeeringswijze vrij, lossere.

VIII. J. Ovens — Familiegroep

Ja, als gij uiterst oppervlakkig kijken wilt. Maar als gij even kijken blijft, al is het alleen maar naar dit echtpaar met z'n zotte tooneel-pose, dan voelt gij behoefte om dien vent, die vrouw, of den schilder, enfin, om iemand een klap te geven.

Hoe dat zij, laat nog een oogenblik dit stukje on-natuur op u inwerken; kijk nog niet naar de kinderen, maar vraag u af, hoe kinderen van zulke ouders, of, beter: hoe kinderen, door zóó'n on-vent geschilderd, op 't doek paradeeren zullen.

Immers „natuurlijk” met on-natuurlijk gebaar en gelaat?

Welnu, aanschouw het aanvallig drietal en constateer hoezeer uw bāngste verwachting overtroffen wordt. Een vroeg-wijze, grootemensch-achtige, weeë pathetiek en toch . . . harde, als uit hout, ja steen, gesneden kopjes.

Deze gansche compositie is een rommelzoo, en net precies waar de schilder het meest dichterbij zijn wil: in zijn „Jacobs-laddertje”, — waarop het middenste „kind” zoo „veelzeggend” wijst, — en dat, o „geestige” vondst, een „hemelsch” pendant is van het drietal beneden, daar is hij even plat als een pannekoek, en veel banaler.

Een ander engeltje, geheel rechts, geeft water aan een laurier-boompje, in een vaas geplant.

Neem tevens nota van de nieuwe mode: in plaats van de zuilen en de grootsche draperie van Van Dijck, — die ik overigens geenszins verdedig, — hier „Natuur”, „Natuur”, — althans dat meent de schilder zoo.

En nu tenslotte: apropos van die „Jacobs ladder”; — herinnert gij u dat zelfde beeld, maar daar verholten, vergeestelijkt, bij de moeder en kind van Terborch?

Dáár alles innigheid, en liefdevolle ernst. De Hemel in de ziel. Hier: de Hemel op het doek, en de heele groep, ondanks de ineengrijpende handen, zonder innerlijk contact, liefdetje-spielend voor . . . den toeschouwer!

De man kijkt ons weliswaar niet aan, maar hij wijst ons toch op „vrouw en kroost”.

Zesde Kerstboek 7

IX. N. Pieneman — Kinderportret

Summa summarum: de korte tijd, waarin men „het kind” kon schilderen, is voorbij; men vindt „het gewone kind” te gewoon, en men streeft er naar, het kind zijn eigen weeë grootmensche-omantiek op te dringen.

Ditzelfde geldt óók nog voor Pieneman en Ten Kate, — afbeeldingen IX en X, — en ik weet niet wat ik erger noemen moet, het schilderen van een kind van een jaar of vijf in de gedaante eener coquette vrouw, en zoo'n kinderkopje te schenden door een wulpschen mond, om van het dito décolleté en „buste” nog te zwijgen, —

of om het religieus gevoel tot onderwerp van een zóó geforceerd „genre-stukje” te maken, als hier Ten Kate doet, al doet hij het ontegenzeggelijk „knap”. Het is on-waar en zeer on-waar-achtig”.

Ik hoop met deze opmerkingen geen pijnlijk oogenblik te bezorgen aan dezen of genen lezer of lezeres, die mogelijk reeds bezig was dit schilderijtje buitengewoon aandoenlijk te vinden.

Het is namelijk soms uiterst moeilijk, er niet in te loopen, als men tegenover een handige vervalsching van iets dat in zijn echten vorm van groote waarde is, komt te staan.

En er zijn trouwens gansche perioden geweest, waarin geen mensch op dit of dat gebied, den schoonen schijn doorzag, zoodat niet alleen een iegelijk er inliep, maar ook.... er aan meedeed.

Wat wij nu hier, in die beide jongens van Ten Kate voor ons hebben, dat is bombastische sentimentaliteit, of gevoelerig-

heid, die met echt, sterk, frisch gevoel niets te maken heeft.

Het rijkgekleede jongetje, dat over een stoel, een boek, en ook nog over een op dien stoel hangenden mantel beschikt, voelt zich in die kerk „heel gewoon”. Hij ervaart niets aan of in zijn hart. En hij kijkt dus, — terecht, — een beetje nieuwsgierig naar dat heel „opzichtig” met zijn armoede te kijk loopende arme jongetje, dat daar zoo pathetisch doet en kijkt alsof hij inplaats van in een publiek gebouw, in zijn „binnenkamer” is, en in die binnenkamer in een zéér ongewonen toestand verkeert.

X. H. F. C. ten Kate — In de kerk

En nu zou men zich wel het eene of andere „verhaal” kunnen fantaseeren, waarbij het dan tenslotte zóó uitkwam, dat het toch niet zoo héél gek was, dat in dit geval die beide jongens daar op die manier en in die kleeding en gemoedstoestanden bijeen waren, maar, daargelaten of zulk een verhaal overtuigend, levend, waarachtig zou kunnen zijn, — zoo is toch, daarnaast, dit schilderij geen verhaal, maar een schilderij.

Een schilderij dat, ondanks zijn zeer dik opgelegde gevoelszwoelte, niet overtuigt en niet sympathiek is. Ten Kate's verontschuldiging is, dat zijn tijd zoo was. Het was, trouwens, de tijd van Nicolaas Beets, en gij weet vermoedelijk wel hoe deze schrijver, — die er toch, ondanks zichzelf, óók nog aan meedeed, — de onnatuur en de bombasterij van zijnen tijd verfoeide en bestreed.

XI. H. A. van Trigt — Luther bij het ziekbed van zijn kind

Met Van Trigt, afbeelding XI, — zijn we weer bij „het kind”, en met Greuze zelfs bij het springlevende kind.

Wij hebben intusschen aan Van Trigt onze hulde te brengen voor de eenvoudige, en overtuigende waarachtigheid, waarmede hij ons hier het doodzieke kindje beeldt.

Hoe licht was een man van minder gemoeds-adel er toe verleid om in het gelaat van „Luther's dochterken” iets van „vrome berusting” te penseelen? Hij schildert echter niets anders dan een heel lief kind, dat heel ziek is.

Ook de koppen van Luther en van de moeder zijn behoorlijk van gelaats-uitdrukking. En de gansche compositie ademt eenen eenvoud, die ons tenslotte doet vragen, waarom Van Trigt dan niet beroemd is?

Inmiddels begon in Frankrijk het impressionisme op te komen, en schilderde de wél beroemd geworden Greuze de pathetische voorstelling van afbeelding XII.

Dat zóó'n groot kind, dat toch minstens anderhalf jaar is, nog om de borst bedelt, èn 'm nog krijgt, is ook nu nog, bij onze boeren, heel gewoon.

Dit vrouwtje echter is niet erg boersch, en haar coquet geschoeide voetje getuigt, evenals de stoel waarin zij zit, van verfijning.

Evenwel, dat alles is onze zorg niet. Wij beschouwen slechts dat kinderfiguurtje, en bewonderen den schilder om de bekwame, luchtige schildering van dat gansche, ranke, lenige lichaam en om het volkomen kinderlijk gedrens en gedrein, in het kopje uitgedrukt, bewonderen wij hem in het bijzonder.

Wij vergeten daarvoor de weeë aanstellerij der moeder, en kijken dan liever naar de zéér gevoelige schildering van de händjes dier vrouw.

In Holland schildert men intusschen, nog lang na Greuze, — die stierf in 't begin van achttienhonderd, — nog áltijd in den uitvoerigen trant van de tweede- en derderangschén onder de zeventiend'eeuwens,

landhuisdorpje Kijkduin, hadden ze vaak verrast stilgestaan voor de typische lage woningen, zonder trappen, alles gelijkvloersch, met een groot stuk grond er bij.

Zoo'n huis moet gezellig en toch niet duur zijn . . . had ze gezegd. Van toen af hadden ze niets anders gewild dan daar te wonen, dicht bij de zee, met 't wijd uitzicht over 't land met de koeien . . . Midden in den zomer waren ze getrouwd — hun huwelijksreisje was geweest naar hun eigen landhuis, dat vroolijk en licht-getint gemeubileerd was.

't Was veel voordeeliger uitgekomen dan in de stad: geen loopers, kleine, lage gordijntjes — en de meubileering in den stijl van het huis: modern, goed van vorm en verhouding. Verwoed was Henk op de ontginning van hun tuin aangevallen, liep in een manchesterpak rond en smoorde lustig z'n pijpje. Ze had hem een paar klompen cadeau gedaan, en de Duinoord-kennissen, die gaarne eens langs fietsten, hadden de wonderlijkste verhalen van hen verteld. Ze voelden zich 'n tikje buitenissig, en lieten 't zich gaarne aanleunen; immers, hoe veel gemakkelijker en ongedwongener leefden ze hier dan een half uur verder in 't quasi-deftige Duinoord, waar ieder, noodgedwongen, z'n stand moest ophouden in allerlei opgedrongen en onnatuurlijke grootdoenerij. Het was hun wel eens opgevallen, hoe collega's, bij hen op bezoek, hen stil benijdden om hun originele, gezonde levenswijze.

Hartogs, een oudere collega, die tot over z'n ooren in 't verenigings-leven zat, had wel eens erkend: Als ik naar jullie toefiets en ik laat den klopper op de deur vallen, dan krijg ik 't gevoel, of ik voor een poosje in een andere wereld kom . . .

O — de na-zomer en de herfst waren heerlijk geweest: één aanhoudende weelde, en als ze, in den avond, nog in den voorhof zaten, de hemel nog na-gloeide, in de verte de lichtjes begonnen te glimmen en ze zich allengs terugtrokken in de veilige, vertrouwde beschutting van hun huis, dan hadden ze wel eens na-gestameld: „Maak het niet te veel, o Heer . . .”

En nu was 't morgen Kerstmis.

Voor 't eerst zouden ze 't vieren in hun eigen huis — drie dagen Henk was niet te bewegen geweest er een dag tusschen uit te trekken — waarmee ze zich spoedig verzoend had — daar hij een plan had uitgewerkt om den tweeden Kerstdag familie met kinderen uit te noodigen bij den kerstboom.

Ze hadden een aardigen boom in den tuin, dien ze, met eenige moeite, wel in leven konden houden.

Vanmiddag hadden ze samen 't karwei volbracht en in den namiddag reeds een aanvang gemaakt met de sobere, voorname versiering: zilverdraad met smalle witte kaarsen.

Niet lang hadden ze gearzeld; als ze een kerstboom namen, er dan géén pronkerige klater-goud uitstalling van te maken, met verkapte Sint-Nicolaas surprises.

Misschien voor de komende gasten een teleurstelling, die ze er dan maar op den koop toe bij moesten nemen: het was hier, als bekend, tòch „anders dan anders.”

O — ze verlangde nu reeds hem te zien branden — 't beverig schijnsel, langzaam, al meer òp-stralend, en dan de kinderstemmetjes te hooren: Sterre van 't Oosten

Met haar mouw veegde ze eens tegen het glas van een der ramen, om zich te oriënteeren, doch het liet geen doorzicht toe.

— Gunst, zou 't regenen? vroeg ze aan een mede-passagier.

De conducteur remde.

Dat was de eerste halte in 't dorp al.

De deur schoot open en tegelijkertijd voelde Tine een kouden tochtstroom en iets nats binnendwarrelen

— Mènschen . . . , 't snéúwt! riep ze, bijna kinderlijk-verrukt.

Een paar lachten er om.

Mien Verboog kreeg er een kleur van — die Tine ook altijd . . . !

Ze schoof reeds naar voren, want ze waren dicht bij huis.

Tine hielp haar uitstappen.

— O, Mien — kijk es 't is haast niet te gelooven nèt 'n verhaaltje uit een Zondagsschool-boekje Kerstmis met sneeuw Prachtig, hè?

— 't Zal wel natte zijn nuchterde Mien. — Niks op gesteld, die slobber

— Nou maar je zal 'es zien morgenochtend alles prachtig in 't wit, hoor heerlijk! Nou, dag hoor! riep Tine, terwijl ze de Noordwijkschelaan inliep.

Wat een zuurpruim, dacht ze.

Boven hun deur zag ze plots 't lampje gloeien. Henk had zeker de bus gehoord.

Als-ie nou maar niet aan de deur overnieuw ging kouvatten, de goeierd.

Ze stak werktuiglijk haar hand naar den klopper uit, doch bemerkte toen, dat de deur reeds op een kier stond.

Ze wilde openduwen, doch voelde, dat Henk haar tegenhield.

— Eerst zeggen of je de pijpenreinigers niet vergeten hebt — plaagde hij.

— Toe jöh! 'k sta te verhippen van de kou Ga maar gauw naar binnen met al je kwaaltjes!

Toen, in de vestibule, begon ze hard te lachen.

Henk, in z'n manchester-jasje, had een wollen ijsmuts uit haar meisjestijd op z'n hoofd en keek, jongensachtig-begeerlijk, naar haar tasch, die verleidelijk opbolde.

Hij kuste haar op haar koude frissche gezicht.

— Wat heb je me lang laten wachten!

— Ben net anderhalf uur weggeweest jokkert Als je zóó begint, krijg je niks plaagde ze. — Heb je wel gezien dat 't sneeuwt?

— O, zei hij, achteloos leunend tegen een deurpost — z'n fez recht omhoog. — 'k Dacht al, wat glimt je neus weer

Terwijl ze haar mantel uithing, liep Henk met de veroverde tasch naar binnen, waar hij zich, even na-rillend van de gang-kou, weer op den divan liet vallen, temidden van een serie verstrooide Kerstnummers, wachtend tot ze binnen zou komen.

— Hè, hè, eerst even bijkomen, hoor!

Ze nam plaats op haar stoeltje, griste de tasch naar zich toe, en

begon langzaam, met de noodige toelichting, haar boodschappen op tafel uit te stallen.

— Ruik je nog niets? vroeg ze.

— Zeker met m'n verkouden neus!

— O, ja, stumperd, da's waar ook — en daar is 't nota bene voor!

Triumphantelijk hield ze de anijstabletten omhoog.

— Vanavond nog, hoor!

Hij knikte tevreden, begon aanstonds z'n pijp schoon te maken, om zich daarna te verdiepen in de courant, door Tine uit de gang gehaald en bij hem neergelegd.

Hij kon zeker in de keuken gemist worden.

Dien avond, nadat Tine nog druk bezig was geweest voor 't kerstmaal, versierden ze samen den boom.

Hij kneep de slanke witte kaarsen in de hulzen, terwijl zij het zilver ster-draad leidde over de takken. Bovenin prijkte de groote zilveren ster.

Tine had een kleur van inspanning.

— Ze moeten 'em mooi vinden, wat zeg jij . . . ! Als de menschen even goed nadenken zullen ze toch moeten toegeven, dat al die andere kleurige prullen den kerstboom eerder òntsieren!

— Maak je niet àl te veel illusies, temperde Henk. — De meeste menschen worden verblind door den schijn dat is toch op alle gebied zoo Om soberheid en schoonen eenvoud te waardeeren — moet je met véél uiterlijkheden afgedaan hebben dat weet je toch ook wel bij de meeste menschen is dat toch niet het geval denk maar aan het „succes" van geliefde volks-redenaars met hun aplomb en helle kleuren

— O — maar ik weet vast dat Gréét 't erg mooi zal vinden, zonder al die sousah

— Greet, zeg je dat denk ik ook wel, maar Greet is niet iedereen! Jammer, dat ze toch niet eens meer hier kan komen. Ze heeft 't toch ook zoo noodig, zoo nu en dan eens éven uit die

Zesde Kerstboek 11

drukte met al dat grut Denk je heusch, dat ze zal meekomen? Is 't nog weer niet zoover?

— Ze hoopte stellig, dat ze zou kunnen. — Nee 'k geloof eind Januari of begin Februari 'k Weet niet zoo precies

Er viel even 'n stilzwijgen.

Rustig werkten hun bezige handen voort.

Henk dacht aan z'n oudere zuster, die zoo'n heel ander leven had dan zij hier, in hun stille, rustige bestaan.

Zij, met 'er zeven jongens — zeven zonen, die elkaar snel waren opgevolgd, en die de stilte en de rust uit huis joegen — die 't haar ook wel eens vaak tē druk maakten.

En tōch 'n bewonderenswaardige vrouw — met, ondanks haar eigen zorgen — nog de warme belangstelling voor anderer leven, ook al was dat minder zwaar dan 't hare

Dankbaar had ze de uitnoodiging voor tweeden Kerstdag aangenomen. Natuurlijk — héérlijk voor de kinderen — maar hij wist, dat 't ook een feest voor haar zèlf zou zijn.

Het was al laat, toen ze klaar waren en Tine de kamer had opgeruimd. De boom stond nu voor 't raam, in voornamen eenvoud te wachten op den feestelijken glans van het licht.

Tine was voldaan.

Ze keek er vele malen naar, en had een hoogroode kleur van inspanning.

In de kamer hing den geheelen avond de geur van anijs. Henk liet zich gaarne wat verwennen en bedienen, en ten slotte nam de stilte bezit van hun huis.

Toen hij ging sluiten, kon Tine niet nalaten even naar buiten te wippen, waar ze, in 't naar buiten stralende licht van de gang, in gestadige dwarreling de sneeuw zag, die prachtig wit bleef liggen.

Vreemd-huiverig trok ze zich terug. Wat ging alles toch gauw — vreeselijk gauw. Nu was 't morgen al Kerstmis alleen nog maar

vannacht slapen Misschien bleef 't wel den geheelen nacht doorsneeuwen

* *
*

Dof dreunde den volgenden morgen de klopper door 't huis.

Henk zat ineens rechtop in bed, en moest even bedenken.

O — ja —, Kerstmis. Hij zag op z'n horloge, dat acht uur aanwees.

Wie, in vredesnaam, kon dat zijn?

Hij schoot z'n pantoffels aan, en liep in z'n pyama naar de voordeur, schoof den grendel weg en zag zich, stom-verwonderd, tegenover Karel en Wim — de twee oudsten van Greet.

— Dag oom — zei Karel, en frommelde een briefje uit z'n zak.

— We zijn wel wat vroeg verontschuldigde hij, jongensachtig verlegen met 't geval —, maar we hebben vannacht een *zusje* gekregen

— Zoo jongens is me dat een nieuwtje herstelde Henk zich — kom binnen kom binnen je ziet ik ben nog maar en negligé maar we zijn toch maar jongens onder mekaar, niet? 's Jonge wat zeg je me daar een *zúsje*, dat is dan een kerstkindje, hè? lachte hij.

— Ja bekende Karel, met zijn glimlach van zorgen-meelevende oudste, maar 't is maar zoo'n klein kindje zoo vrééselijk *klein*.

Henk knikte eens, las toen in 't briefje van z'n zwager; wat hij verwachtte: te vroeg en zonder hulp.

Bedaard vulde hij den fluitketel met water voor de thee liet de jongens in de voorkamer achter en liep toen naar Tine, die nog sliep.

Zwijgend zag hij naar haar voelde iets van medelijden en tegenzin, om haar te stellen voor deze levens-realiteit, zij, met 'er kinderlijk blijde verwachting van 't eerste Kerstfeest in eigen woning.

— Tine

Ze zat al overeind.

— Ja wat is 'er d'er is wat, hè? zei ze, half verschrikt.

Hij glimlachte geruststellend.

— Greet heeft een dochter — de jongens komen 't zoo juist zeggen vannacht

Hij gaf haar 't briefje, dat ze inkeek, maar niet las.

— Wat heerlijk voor haar! zei ze plotseling en sprong 't bed uit, liep naar 't raam en zag naar buiten, waar, in den tuin en op den weg, groote plassen lagen.

— Zijn de jongens er nog? vroeg ze, zich omkeerend naar Henk, die zwijgend had toegezien.

— Ja ik ben bezig thee te zetten, antwoordde hij, speurend naar de wisselende uitdrukking op haar gezicht.

— Hou ze dan even bezig, hè? Ik kom direct.

Hij voelde, haar nu alleen te moeten laten, en ging naar de keuken, waar 't water reeds raasde.

Toen, weer in de kamer, begon hij met de jongens een verward gesprek over 't weer en de vacantie, schonk de thee op en verschikte een paar scheef gezakte kaarsen in den kerstboom.

Wat later hoorde hij Tine roepen.

Hij ging naar binnen en sloot de deur achter zich toe.

Ze was al bijna klaar.

— Zeg Henk, wil je me even m'n bruine japon uit de gangkast aangeven?

Toen ze naar hem opblikte, zag hij, dat ze gehuild had.

— Je bruine japon? vroeg hij weifelend — nog niet recht haar bedoeling vattend.

— Ja, zéker — zei ze nu rustig. — Ik ga naar Greet toe — ze heeft me toch nóódig

En toen, na eenig zwijgen — stil, een beetje beschaamd, terwijl ze haar hoofd tegen hem verborg: Zei je niet gisteravond, dat we met véél uiterlijkheden moeten afrekenen, eer we 't ware vinden? 't Is net of ik ineens wakker geworden ben uit een droom Ik had bij dit eerste Kerstfeest eigenlijk nog aan niets anders gedacht dan aan allerlei bijkomstigheden

Zwijgend had hij haar biecht in den vroegen morgen aangehoord.

Toen kuste hij haar.

— Toch heerlijk, dat je dit alles zoo ziet en voelt Ik heb dat ook wel gehad als je er dan eenmaal overheen bent, voel je je opeens veel lichter, hè?

Ga maar hoor, Tineke Ga maar naar Greet en der kleine kindje Ik kom vandaag wel 'es even aan en zal morgen de jongens wel hier nemen misschien komt Moeder nog wel een uurtje.

— Dus vin-je 't ook goed? Heusch?

— Ik ga altijd nog méér van je houden, zei hij.

Een uur later liep Tine met de jongens naar de bus.

Nu en dan vroeg ze nog wat aan Karel, die nog weer eens herhaalde, met z'n voorzichtige stem, dat z'n zusje zoo vrééselijk klein was

Glimlachend keek Tine naar hem.

Arme jongen dacht ze. Hij heeft al vroeg zorgen meegemaakt. Soms moest ze over groote plassen heenstappen, voorzichtig balancerend met haar kippensoep, 'n deel van 't kerstmaal, dat ze nu, zoo heel anders dan gisteren, ging offeren in liefde.

Hoe kan een groot mensch — een getrouwd mensch, zich toch zóó vergapen aan den schijn, dacht ze.

Hun sobere, eenvoudige kerstboom, voelde ze niet als excuus.

Haar *hart* was vol geweest van een kleurig, warm-huiselijk feest — vol van zichzelf en Henk — alles had ze onwezenlijk mooi en goed gewild, tot in de natuur toe maar 't Kindeke in de kribbe had ze vergeten

En terwijl ze voortliep, in den stillen, natten wintermorgen, met de jongens, die zwijgend naast haar gingen, bad ze stil om een waren kerstzegen bij Greet en haar kindje.
